

Nr 339.

Godkänd av första kammaren den 11 juni 1918.

Godkänd av andra kammaren den 12 juni 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående vissa förändringar och utvidgningar inom utrikesrepresentationen m m.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 25.)

(Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.)

Till Konungen.

Uti en inom riksdagen väckt motion har framhållits behovet därav, att en allsidig utredning snarast möjligt komme till stånd

a) om de organisatoriska förändringar och utvidgningar, som inom vår utrikesrepresentation vore nödvändiga, för att denna skulle på ett tillräckligt effektivt sätt kunna fylla de ökade krav, som ur kommersiell synpunkt torde komma att falla på densamma efter krigets slut;

b) om de ändringar, som borde ifrågakomma i utrikesdepartementets lönestat, för att få löneförmånerna bättre anpassade och mera lockande, samt likaså vilka förändringar, som borde vidtagas i kompetens- och antagningsbestämmelserna för anställning i utrikesdepartementets tjänst.

Till stöd för motionen har anförts huvudsakligen följande:

De flesta länder hade under det nu pågående världskriget börjat utvidga, förändra eller förbättra det officiella kommersiella upplysningsväsendets organ i hem- och utlandet, nämligen diplomat-, konsulat- och handelsattachéväsendet, så att dessa måtte stå bättre rustade till sina makt-påliggande värv, när freden inträtt och kampen om de bästa inköpen från produktionsorterna och en lönande export till de olika avsättningsområdena på allvar började.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. 107 häft. (Nr 339—340.) 1

Vad Sverige beträffade, så torde man, om man studerade vår nuvarande utrikesrepresentation, våga säga, att den knappast motsvarade den ställning, som Sverige numera intog som handels-, industri- och sjöfartsnation. I sådant avseende förtjänade framhållas, att enligt vad utrikesdepartementets kalender för 1916 utvisade, bestode vår svenska konsulsrepresentation av 24 lönade och 558 olönade konsulter, vilket stora antal oavlönade konsulter givetvis innebure en nackdel, då utbytet av dessa konsulers arbete enligt sakens natur ej kunde bliva detsamma, som av de avlönade konsulernas verksamhet.

För att få vår utrikesrepresentation effektivt rustad både för informationsverksamheten, propagandan för ökad kännedom om Sverige och dess näringar samt för utrikesrepresentationens uppgifter i övrigt, torde det därför vara oundgängligen nödvändigt, att vi på många viktiga avsättningsfält för svensk export och å många produktionsorter för de livsförnödenheter och råmaterial, vi måste importera, erhöle egna officiella avlönade representanter till stöd för utrikeshandelns och sjöfartens framgång.

För att erhålla lämplig och kvalificerad personal härtill vore det emellertid nödvändigt att samma personals avlöningar tilltoges så, att de kunde jämföras med vad som erhöles i privat verksamhet. Den nu gällande lönestaten för utrikesdepartementet borde därför bliva föremål för reglering, varjämte löneförmånerna för nya poster från början måste tilltagas så, att de bleve verkligen tilldragande.

Då efter allt att döma de rent kommersiella kraven på våra officiella utrikesrepresentanter i framtiden torde bliva större än hittills, förefölle det även lämpligt, att en undersökning gjordes om de lämpligaste kompetens- och antagningsvillkoren, ty nu gällande system med särskild examen för aspirant, som redan ett par år varit i departementets tjänst, torde från rent praktisk synpunkt knappast få anses som tillfredsställande och torde ej heller för de sökande själva verka vidare tilldragande.

Över ifrågakvarande motion hava yttranden kommit vederbörande riksdagsutskott tillhanda från kungl. kommerskollegium, järnkontoret jämte en del andra för frågan intresserade korporationer, vilka yttranden bilagts andra kammarens utskotts i ärendet avgivna betänkande.

Det andra kammarens utskott, som handlagt ifrågakvarande ärende, har upprättat en historik i ämnet, utvisande vårt konsulatväsendes utveckling sedan unionsupplösningen år 1905, och har vid sagda historik fogats bland annat en tabell, utvisande värdet av den svenska exporten åren

1905, 1910 och 1913 till de förnämsta utomeuropeiska och vissa europeiska länder.

Den av motionären gjorda hemställan om organisatoriska förändringar och utvidgningar i vår utrikesrepresentation, ändringar i utrikesdepartementets lönestat samt förändringar i bestämmelserna för anställning i utrikesdepartementets tjänst avser ärenden, som främst på det ekonomiska området men ävenledes i fråga om organisatoriska ändringar inom statsförvaltningens hithörande delar kunna hava betydande räckvidd.

Ett användande i ökad utsträckning av från Sverige utsända avlönade konsulter i stället för åtskilliga av de nu i betydande utsträckning förekommande oavlönade konsulerna kommer helt säkert att innebära en avsevärd ökning i utgiftsstaten för utrikesrepresentationen. Den ifrågasatta ökningen i antalet handelsattachéer eller tillkomsten av eventuellt andra organ för befordrande av den kommersiella informationen i utlandet skulle likaledes hava till följd, att statsverkets ekonomiska medverkan komme att krävas i väsentligt större utsträckning än vad för närvarande är fallet. Man torde ej heller kunna bortse från att en utredning av den räckvidd, som motionärens hemställan innebär, på grund av det intima samarbetet mellan den diplomatiska och konsulära representationen jämväl medför att, åtminstone på en del icke oväsentliga punkter, utrikesrepresentationen, även där denna icke är enbart av kommersiell art, måste falla inom området för den begärda utredningen. Tillika anser riksdagen påtagligt, att en utredning, som eventuellt kan utmynna i en väsentligen förstärkt konsulär representation i utlandet samt utökning av de speciella representanterna för den kommersiella informationen, även måste taga beaktning med spörsmålet, huruvida en sålunda förstärkt utrikesrepresentation kan påkalla organisatoriska utvidgningar och förändringar inom departementet för utrikesärendena, givetvis främst inom dess handelsavdelning.

Angående motionärens hemställan om utredning rörande förändrade kompetens- och antagningsbestämmelser för anställning i utrikesdepartementets tjänst, synes denna sak, ehuru riksdagen anser densamma böra tillmätas betydande vikt, icke hava den ekonomiska och organisatoriska räckvidd, som övriga nyss påpekade delar av motionärens hemställan.

Trots den stora räckvidden av motionen har emellertid riksdagen, särskilt på grund av de vägande skäl, som blivit framförda av de korporationer, vilka yttrat sig över motionen, kommit till den övertygelsen, att en utredning av den beskaffenhet, varom motionären hemställer, är av

behovet påkallad. För utvecklande av Sveriges kommersiella utbyte med utlandet, en angelägenhet, som får anses vara till gagn för landet i dess helhet, torde det vara av stor vikt, att de statliga organen för denna verksamhet organiseras på ett effektivt sätt.

Den närmare anslutningen mellan de diplomatiska och konsulära representanterna samt deras inriktande till gemensamt strävande för befordrande av Sveriges utrikeshandel, som blev följden av riksdagens beslut år 1906, torde i stort sett hava varit till betydande gagn för åstadkommande av ett gott resultat härutinnan. Sedermera vidtagna ändringar i organisationen, exempelvis förordningen den 31 december 1913, ha gått i samma riktning som grundtanken i 1906 års organisation. Ehuru sålunda grundorganisationen för Sveriges utrikesrepresentation efter skilsmässan med Norge enligt riksdagens förmenande synes väl lagd, torde dock omfånget av denna representation och särskilt antalet från Sverige utsända avlönade representanter varit otillräckligt för tillvaratagande av vårt lands kommersiella intressen i utlandet. Av åberopade inom riksdagens vederbörande utskott upprättade historik framgår, att antalet avlönade personer på konsulsstaten efter omorganisationen 1906 visat, även om handelsattachéerna inräknas, en minskning gent emot den avlönade personalens storlek på samma stat före nämnda organisations förändring. Först vid nuvarande tidpunkt har man i fråga om lönade konsulsbefattningar kommit upp till samma antal som före år 1905.

Vägande skäl torde hava förelegat för den inskränkning i den svenska utrikesrepresentationen, som faktiskt förekom efter unionsupplösningen. Dessa skäl hava emellertid icke samma värde nu som vid den ifrågavarande tidpunkten. Då Sverige efter unionsupplösningen hade att ensamt påtaga sig hela kostnaden för utrikesrepresentationen, måste förhållandena medföra en del inskränkningar. Som någon inbesparing å de egentliga diplomatposterna ej gärna kunde förekomma, blev följden den, att indragningarna ägde rum på den kommersiella representationens område. En medverkande orsak härtill var också, att konsulernas betydelse för sjöfarten, sedan trafiken mer och mer övergått till ångfartyg i reguliär fart, nedgått. Industrien i vårt land hade visserligen vid den tiden gjort betydande framsteg men hade dock ingalunda så målmedvetet som nu är fallet inriktat sig på utlandet som marknad för sina alster. Vad som år 1906 kunde anses vara en någorlunda tillräcklig representation, måste nu, med den betydligt ökade omfattningen av våra kommersiella intressen på utlandet, anses vara en i hög grad otillräcklig sådan.

De utökningar och förbättringar i utrikesrepresentationen, som förekommit

sedan omorganisationen 1906, hava icke varit oväsentliga, men enligt riksdagens förmenande hava de icke hållit jämna steg med den samtidigt pågående stegringen av våra kommersiella intressen på utlandet. Av ovanberörda, inom vederbörande riksdagsutskott upprättade tabell över Sveriges export till transoceanica och en del europeiska länder, framgår fullväl, att exportsiffrorna visa en betydligt större stegring än vad som varit fallet med ökningen av anslagen till kommersiell utrikesrepresentation. Anmärkas bör att i berörda tabell icke medtagits några exportsiffror efter år 1913, enär, enligt vederbörande utskotts uppfattning, *dels* sådana på grund av krigets inverkan i viss mån kunnat antagas bliva missvisande för bedömandet av handelsutbytet mellan Sverige och vissa länder, *dels* ock den särskilt under de sista krigsåren inträffade prisstegringen skolat medföra oriktiga jämförelsetal. Emellertid hava ju av många tecken att döma de äldre industriföretagen inom landet, och icke minst sådana, som representera våra förnämsta exportartiklar, under krigsåren vunnit ökad styrka, varjämte nya företag eller sammanslutningar bland äldre uppstått, med särskilt syfte att inrikta sig på utrikeshandel. Vägande skäl synas således föreligga för antagandet, att exporten och för övrigt hela utrikeshandeln efter krigets slut går en ökad utveckling till mötes.

Med avseende på utökningen i utrikesrepresentation under de senare åren må även framhållas, att denna huvudsakligen kommit konsulaten i den amerikanska kontinenten och Ryssland till godo. Däremot har vår representation i den asiatiska kontinenten med kringliggande öar, i Afrika samt inom sydöstra Europa sedan omorganisationen år 1906 icke nämnvärt förbättrats. Den bristfälliga representationen å sistnämnda område framhålles för övrigt såväl av motionären som hos vissa av de korporationer, som yttrat sig över motionen. Sålunda anföres, hurusom Sverige saknar avlönad konsular representation i Bulgarien, Grekland, Rumänien och Serbien. Likaledes saknas representanter i brittiska och holländska Indien, franska Indo-Kina och Siam, brittiska västindiska öarna, på Nordamerikas västkust samt i största delen av Afrika.

Såsom ovan antytts sätter riksdagen främst bland uppgifterna för en eventuell utredning om en förbättrad utrikesrepresentation spørsmålet om en ökning av den avlönade, alltså av svenska konsulattjänstemän bestående konsulsrepresentationen. Härvid bör tydligen tagas i övervägande såväl befrämjandet av Sveriges kommersiella intressen å de orter, där sådana avlönade tjänstemän kunna ifrågasättas, som ävenledes den ökade kostnaden för

statsverket, som den eventuella utökningen av konsulatkåren kommer att innebära.

Som föremål för utredning må vidare nämnas det såväl i motionen som i vissa av de till riksdagen inkomna yttrandena påpekat behovet av en utveckling av handelsattachéinstitutionen i syfte att härigenom befrämja den vid sidan om konsulatrepresentationen erforderliga kommersiella informationen. Bland åtgärder, syftande i samma riktning, må nämnas anställande av inom särskild teknisk eller kommersiell yrkesgren utbildade personer för upplysningars inhämtande, en metod som lär ha använts av en del andra stater, samt kommersiellt kunskapande genom ambulerande attachéer.

Utredningen om en förbättrad utrikesrepresentation på det kommersiella området bör även taga sikte på åtgärder för erhållande av kvalificerad arbetskraft. Det gäller här såväl att rekryteringen och utbildningen för inträde i utrikesdepartementets tjänst på lämpligt sätt tillgodoses som även att tillbörlig hänsyn toges till den högre kvalificerade arbetskraftens större fordringar med avseende å avlöning. Uti i ärendet avgivet yttrande har Stockholms handelskammare härutinnan framhållit vikten av att enskild förmögenhet icke finge, såsom för närvarande i hög grad vore fallet, spela in vid besättande av en stor del av platserna inom ifrågavarande område. Vad beträffar den grundligare kommersiella skolning, som riksdagen anser erforderlig för den personal, som utbildas för den konsulära tjänsten, har Skånes handelskammare uti till vederbörande utskott inkommet yttrande gjort gällande, att ehuru betydelsen av handelshögskoleutbildning och språkkunskap icke borde underskattas, dock den främsta meriten vid inträde å konsulsbanan borde vara längre tids praktisk verksamhet inom affärslivet å sådana poster, där tillfälle gäves att samla erfarenhet angående handelns och industriens skilda grenar och därinom härskande olika förhållanden. Riksdagen anser denna synpunkt vara värd beaktande vid en utredning, men vill dock tillägga, att i konsuls tjänstebefattning ingå göromål, för vars behöriga skötsel även andra utbildningskvalifikationer än de rent merkantila torde vara erforderliga.

Vid utredande av frågan om de organisatoriska förändringar inom utrikesdepartementet, som betingas av en utvidgning av den kommersiella delen av dess verksamhet, böra jämväl tagas i övervägande andra frågor som stå i närmare samband med utvecklingar och förbättringar i landets kommersiella utrikesrepresentation, exempelvis förmedlandet av kommersiella upplysningar från utlandet till näringsverksamheten inom landet, samverkan

mellan konsulaten och de svenska handelskamrarna i utlandet, inspektionen över honorärkonsulernas verksamhet m. m.

Då riksdagen i det föregående endast betonat de skäl, som tala för den ifrågasatta utredningen ur handelns, industriens och sjöfartens synpunkt, vill riksdagen tillika framhålla, att vid uppgörande av förslag till en effektiv utrikesrepresentation givetvis jämväl jordbrukets krav såväl för upparbetande av dess exportmarknader som för införskaffande från utlandet av för denna närings drift behövliga förnödenheter böra tillgodoses.

För att vår kommersiella utrikesrepresentation må vara i stånd att omedelbart efter krigets slut tillgodose de ökade krav, som helt säkert komma att ställas på densamma, vill riksdagen understryka vikten av att den ifrågasatta utredningen må oförtövat taga sin början, samt att utredningens resultat måtte snarast möjligt bli föremål för statsmakternas prövning.

Med åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa en allsidig utredning angående behovet av förändringar och utvidgningar av vår utrikesrepresentation jämte erforderliga ändringar i dess lönestat samt om lämpliga ändringar i kompetens- och antagningsbestämmelserna för anställning i utrikesdepartementets tjänst, allt i syfte att vår utrikesrepresentation skall vara i stånd att tillgodose de ökade krav, som ur kommersiell synpunkt kunna komma att ställas på densamma efter krigets slut, ävensom vidtaga de åtgärder, vartill utredningen må kunna föranleda.

Stockholm den 12 juni 1918.

Med undersåtlig vördnad.
